

Utbildningsdepartementet
Gymnasie- och
vuxenutbildningsenheten
Lisa Ahlström
103 33 Stockholm

Remissvar – Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund

Diarienummer: U2023/01468

Beslutad av Studieförbundet Vuxenskolan's förbundsstyrelse 21 juni 2023.

Sammanfattning

Studieförbundet Vuxenskolan ställer sig helt bakom det remissvar som vi skickat in genom branschförbundet Studieförbunden i samverkan.

Studieförbunden säger nej till förslaget i remissen eftersom vi är emot ökad statlig politisk styrning av folkbildningen, värnar sammanhållningen mellan studieförbund och folkhögskolor samt värnar självförvaltningen genom Folkbildningsrådet. Studieförbunden anser att beslut om statsbidrag till folkbildningen bör avvakta Folkbildningsutredningen som på regeringens uppdrag utreder frågan.

Det Studieförbundet Vuxenskolan vill komplettera med och särskilt bemöta i regeringens skrivningar handlar om förutsättningar för att bedriva folkbildningsverksamhet i hela landet, samt konsekvenser för människor med funktionsnedsättning och verksamhet med äldre.

2.2 Verksamheterna och förutsättningarna skiljer sig åt mellan folkhögskolor och studieförbund

- Studieförbundet Vuxenskolan saknar en nyanserad beskrivning kring studieförbundens ansvarstagande mot smittspridning och vår verksamhet under pandemin.
- Studieförbundet Vuxenskolan vill problematisera hur regeringen i promemorian beskriver studieförbundens verksamhetsåtergång efter pandemin.

Studieförbundet Vuxenskolan tog ett stort ansvar under pandemin, för att först och främst minska risken för smittspridning, genom att ställa in så gott som all fysisk verksamhet. I nästa andetag gjorde vi också vad vi kunde för att ställa om våra insatser för att på olika sätt stötta de individer, föreningar och grupper som vanligtvis deltog i vår verksamhet. En del av det blev digitala studiecirkelar, annat blev aktiviteter som inte går att rapportera, men som på många sätt bidrog till en meningsfull, kulturell och bildande, vardag för många. Det handlar om stöd till föreningsordföranden i att leda möten digitalt eller faktiskt stöd i att genomföra deras årsmöte. Vi gjorde utskick av studiecirkelmateriel som pensionärer eller personer med funktionsnedsättning kunde jobba med hemma, där förmågan att koppla upp sig var liten eller tröskeln allt för hög. Vi arrangerade gemensamma utmaningar, t ex vira världens längsta coronafilt¹.

När pandemin och restriktionerna sedan släpptes under mitten av vårterminen 2022, har våra cirkelledare, deltagare och föreningar börjat återgå till verksamheten. En del grupper har förändrats andra lagts ner och nya har tillkommit. Bland de utmaningar som vi ser, är att det finns ett antal individer som inte återkommer på eget initiativ, kanske för att de känner skam över att varit helt isolerade. I tex Skaraborg har personalen på SV skickat vykort och ringt upp dessa personer, för att bjuda på kaffe och sänka tröskeln för att de ska våga återkomma till verksamheten, sammanhanget och bildningen². Många av de som kontaktades var mycket ensamma och uppskattade att SV tog kontakt.

Slutsatsen som regeringen drar i promemorian, att studieförbunden ”inte kommit upp i tidigare omfattning av verksamheten”, samt att ”verksamheten har minskat under senaste åren” är i sak rätt men leder tanken helt fel. Utan kontexten om ett ansvarstagande under pandemin och att även år 2022 är baserat på ett underlag som delvis också innehöll restriktioner, kan inte en rättvis bedömning göras. Till detta har också ett stort kvalitetsarbete genomförts, som Studieförbunden i samverkans skriver utförligare i sitt remissvar.

Folkbildning handlar om verksamhet som är fri och frivillig, vilket gör att den enskilde deltagarens, cirkelledarens och föreningens engagemang står i centrum. Det behöver vi, så väl som regeringen ha respekt för men också satsa resurser på, t ex för att sänka trösklarna så att deltagare har möjlighet att återkomma.

3 Folkbildningsrådets uppgift att fördela statsbidrag till folkbildningen ska ändras

- Studieförbundet Vuxenskolan vill kraftigt markera att förslaget inte bara inskränker folkbildningens självförvaltning, utan kommer också att påverka vår möjlighet att nu och på sikt, bidra till bildning

¹ <https://www.hemtrevligt.se/hemmetsjournal/artiklar/artiklar/20200630/har-virkar-de-varldens-langsta-coronafilt/>

² https://issuu.com/sv.se/docs/impuls_1_2023-final sidan 15.

och kultur för särskilt viktiga målgrupper, så som personer med funktionsnedsättningar och äldre, över hela landet.

Att, som regeringen definierar i promemorian, ”studieförbundens roll med dess verksamheter och ideella engagemang i det civila samhället alltjämt ligger fast” skulle innebära att verksamheten inte i samma utsträckning behövs, eller att samhället genom att förändra andra insatser, inte påverkar oss, är helt felaktig.

Studieförbundet Vuxenskolan har en omfattande infrastruktur som gör det möjligt att erbjuda folkbildning och kultur i alla Sveriges 290 kommuner. Med 10-tusentals cirkelledare, 900 anställda, 500 förtroendevalda och över 200 kontor med egen personal och ofta hundratals samarbetsföreningar i varje kommun finns vi framför allt i de delar av landet där befolkningsminskningarna varit som störst.

Ett normalt år deltar totalt cirka 3,5 miljoner personer runtom i landet i våra studiecirklar, kurser och kulturarrangemang. Det är fler än de som varje år besöker den svenska elitfotbollens matcher. När vi nu går in i 2023, gör vi det med ett lägre antal deltagare, vilket är helt naturligt efter flera år av nedstängda kulturaktiviteter och studiecirklar.

Deltagandet i vår verksamhet är också betydligt större i landsbygdskommunerna än på andra håll i landet då i genomsnitt 1 050 personer per 1 000 invånare deltar i våra olika arrangemang. I storstäderna är det betydligt färre, 175 deltagare per 1 000 invånare³. Folkbildningen och inte minst vi på Studieförbundet Vuxenskolan är ett nav när människor ska mötas – särskilt på landsbygderna. Studieförbundet Vuxenskolan bidrar med värden som är viktiga att bevara och utveckla i en tid när det finns stora skillnader mellan stad och land i tillgång till service, fritidsaktiviteter och kultur.

Tillsammans med personer med funktionsnedsättning bedriver SV folkbildningsverksamhet bland annat med målgrupperna äldre personer med demens, personer med intellektuell funktionsnedsättning, personer med NPF-diagnoser och inom psykisk hälsa och kognitiva svårigheter.

Verksamheten och våra insatser syftar till delaktighet, tillgång till information, politiskt engagemang, att få lära sig till det yttersta av sin förmåga och möjliggöra aktivt deltagande i kulturlivet. Detta är det få, eller nästan ingen annan, som gör i samhället idag.

Genom vår verksamhet kan deltagaren och tillsammans i föreningen, öka kunskapen om sin livssituation för att utveckla en egenmakt och delaktighet över sitt liv, så väl demokratiskt, i lärande och kultur, fritid och välmående. Det bidrar till ett mer inkluderat samhälle med möjligheter till bildning och livslångt lärande för alla.

Studieförbundet Vuxenskolan och folkbildningen har också omfattande verksamhet med pensionärsorganisationer för att äldre ska kunna leva livet hela livet. Möjligheten att delta i folkbildningen är värdefull för äldre. Äldres lärande ger förstärkta relationer, gemenskap, och en känsla av meningsfullhet⁴. Studiecirkeldeltagare träffar oftare nya människor än andra, och för äldre tycks studiecirkeln ha särskilt stor påverkan. Vi ser vilken oerhört viktig roll vi som studieförbund spelar för enskilda människor och samhället i stort. Allra mest betyder det för de som har funktionsnedsättningar eller har förlorat stora delar av sitt tidigare umgänge.

³ Stuv 2019, SCB.

⁴ Magnus Schoultz

5.6 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning, jämställdhet och integration

- Studieförbundet Vuxenskolan delar inte bedömningen att förslaget inte skulle få konsekvenser för personer med funktionsnedsättning.

Studieförbundet Vuxenskolan står för den absoluta majoriteten av studieförbundens verksamhet med personer med funktionsnedsättning. Detta är en målgrupp, i synnerhet kognitiv/intellektuell funktionsnedsättning, som idag varken erbjuds ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer eller lika villkor för livslångt lärande. Inte heller utveckling till deras fulla möjligheter. (FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning enligt Artikel 24.1b och 24.5)

Här behöver först och främst de hinder för deltagande i ordinarie utbildning undanröjas, men vi ser att regeringens förslag kommer att påverka personer med funktionsnedsättnings möjligheter att få fullt tillgängliga kompensatoriska alternativ som idag vi och civilsamhället erbjuder. Detta står då i direkt strid med det politiska målet för funktionshinderpolitiken från 2017.